

lighed og hvorledes den nærmere har gennemført det. Served er jo imidlertid en Ting at mærke, som man ikke maa overse, og det er, at med dette Begreb „Mundtlighed“ er det gaaet som med andre store Begreber, man vil gennemføre i Rettsinstitutionerne, at det tager lang Tid, inden det gennem videnskabelig Bearbejdelse og Diskussion staar klart, hvilket Omfang og hvilken Nækkende det egentlig har, og hvorhen dets Konsekventer strække sig. Dengang da Mundtlighedsaftrauet blev indført i Grundloven i 1849, var det hele Spørgsmaal om, hvad der ligger i Begrebet mundtlig Procedure, og hvorvidt det egentlig strekker sin Virkning, ingenlunde tilstrækkelig gennemarbejdet og udviklet. Da stod man endnu mange Steder og maaste ogsaa her paa det urigtige Standpunkt, at man mente, at Forskjellen mellem mundtlig og skriftlig Procedure kun laa deri, at i skriftlig Procedure skrev man, og i mundtlig Procedure talte man, men at man for Resten kunde beholde hele det samme System i begge Procesformer. Det er en Opfattelse, som senere Tidens nærmere Overveielse af Sagen baade i lovgivende Forsamlinger og paa Juristmøder og i Literaturen har vist at være fuldkommen urigtig. Man har nu indset, at Begrebet mundtlig Procedure, naar man først vil slaa det fast og tage sit Udgangspunkt derfra, drager en Hærskar af Konsekventer efter sig paa alle Punkter af Systemet, saaledes at hele den gamle Ramme, som passer til skriftlig Procedure, ikke mere passer til mundtlig Procedure. Overfor den gamle Regel, som mange Steder har været gjældende, om Coeventualprincipets strenge Gjennemførelse eller den gamle Regel om Appel som Prøvelse af foregaaende Instantfers Dom. Lader sig fastholde under mundtlig Procedure, og derfor er det mere og mere kommet til Bevidsthed alle vegne, at en Overgang fra skriftlig til mundtlig Procedure ifølge sin Natur vil sige en meget radikal Omvæltning af Processystemet. Nu foreskommer det mig, at det i og for sig vilde have været et meget besynderligt Forlangende, dersom man vil have, at Proceskommissionen skulde have indskrænket sig til at foreslaa en saadan Gjennemførelse af Mundtlighedsprincipet som den, man andre Steder for mange Herrens Tid siden har erklæret for at være fuldkommen utilstrækkelig og ufyldestgjørende. Den Omstændighed, at det er saa fildigt, at vi ere komne til Arbejdet her, idet der jo er hengaaet 30 Aar, siden den Tid Grundloven gav sin Regel, har ganske naturligen haat til Følge, at man maatte være meget blind, dersom man ikke vilde benytte sig af de Erfaringer og den hele Udvikling, som er foregaaet andetsteds, dersom man, ved at foretage en saadan Reform nu, vilde undlade at se hen til det Standpunkt, som man har vundet i hele den øvrige Verden med Hensyn til dette Spørgsmaal, og dersom man vilde gaa tilbage til det Standpunkt, som

man stod paa for 40 Aar siden, og indføre en Ordning, som er bleven tilstrækkelig sønderpillet af Kritiken, og som paa mange Steder har vist sig ufyldestgjørende i Praxis. Man vil derfor ikke med Høje kunne bebrejde Proceskommissionen, at den har bestræbt sig for at udføre sin Opgave i Overensstemmelse med, hvad der for Tiden maa betragtes som Videnskabens Standpunkt i dette Spørgsmaal, og jeg tror ogsaa, at man fra et rent praktisk Synspunkt ingenlunde har nogen Grund til at være saa bange for dette, thi selv om man vilde vælge et af de overvundne Mellemstadier — som man maaste kan kalde dem — i Udviklingen af Proceduren henimod Mundtlighed, saa vilde dog alligevel Forandringen i den bestaaende Ret blive saa overordentlig stor, at man her i Virkeligheden kan bruge det gamle Ord, at man ligesaa godt kan springe som krybe i det, til Anvendelse. Skulle vi overhovedet gjøre denne Forandring, saa kunne vi ligesaa godt gjøre den konsekvent, rigtig og fuldstændig som styrværtsmæssig og paa en Maade, der slet ikke staar i Spide med hele dette Spørgsmaals nuværende Udvikling. Det Punkt, som man under den Forhandling, der har fundet Sted i disse Dage, helt igjennem i Særdeleshed har døvet ved, er Spørgsmaalet om Umiddelbarhedsprincipet, som man har kaldet det, Spørgsmaalet om, hvorvidt det var rigtigt at gaa saa vidt at forsøge paa at gennemføre dette Princip, eller om det ikke var tilstrækkeligt at blive staaende ved det egentlige, snævrere Mundtlighedsprincips Gjennemførelse alene. For at besvare dette Spørgsmaal, er det imidlertid nødvendigt, at man gjør sig det klart, at disse to Principer ikke staa som noget for hinanden Fremmed, som noget Wilkaarligt, som man opstiller ved Siden af hinanden. Gjennemførelsen af Umiddelbarhedsprincipet paa Bevisførelsens Omraade staar ikke som noget Saa-dant, der falder ned fra Luften, og som man nu pludselig finder paa at stille op; det er slet ikke Andet end en anden Side af Mundtlighedsprincipet. Man er jo kommen dertil ved at reflektere over, hvad der ligger i Mundtlighedsprincipet, og ved at reflektere over, hvad Konsekventerne deraf Skridt for Skridt drage efter sig, naar man bedrer og nærmere gennemtænker Sagen. Man er kommen til Umiddelbarhedsystemet ganske simpelt derved, at man, efterat man en Tidlang i Overensstemmelse med den fransk-rhiniske Processes Mønster havde staaet sig til No med at indføre Mundtlighed ved Bladberingen af Sagerne, endelig er kommen til at spørge sig selv: Ja, men er det dog ikke en Halvbed, naar vi sige, at vi have Mundtlighed, og at vi plaidere Sagerne mundtlig, medens derimod den hele Bevisførelse i alt Væsentligt foregaaar paa den gamle Maade paa Grundlag af skrevne Akter? Er dette ikke Halvbed? Og er det ikke med Hensyn til det, som jo maa være alle Processers endelige og sidste